

פרק ב - הנצרות: מפת יהודית לדת הרומית

שימו לב! שאלות אתגר מסומנות ב - ☒

1. לפניכם מקורות העוסקים בגורמים להתפשטות הנצרות. קראו את המקורות וענו על השאלות:

"כדי להשיב עליה (על השאלה מדוע התפשטה הדת הנוצרית בקרב אנשים רבים).. יש לעמוד על התנאים המיוחדים שנתקיימו בשלהי (סוף) ימי האימפריה (הרומית) ושסייעו בהעברתו המהירה של המסר הנוצרי..

מערכת הכבישים המשופרת הקלה את המעבר המהיר ממקום למקום.. הסובלנות היחסית של השלטונות הרומיים הניחה, לפחות בתחילה, הטפה וויכוח חופשי.. לאלה יש לצרף את ארגונה היעיל של הכנסייה ואת דאגתה לעניים ולחולים".

(לימור א', יצחק ח', שגריר א', ודפנה א' (2003). ראשיתה של אירופה : מערב אירופה בימי הביניים המוקדמים. תל-אביב: האוניברסיטה הפתוחה, כרך א' עמוד 32)

"המסר שהציעה הכנסייה היה פשוט: העולם הזה אינו אלא פרוזדור לעולם הבא, המתחלק בין גן עדן ולגיהנום. לגן העדן מגיעים נוצרים טובים. כל היתר, מגיעים אל הגיהנום - מקום לא נעים בעליל. אגן הטבילה (כלומר מעשה הטבילה המסמל את ההצטרפות לדת הנוצרית) הוא כרטיס כניסה לחיי הנצח.."

(קליינברג, א' (1995). הנצרות מראשיתה ועד הרפורמציה. תל-אביב: משרד הבטחון. עמוד 65.)

שאלות:

- א. הציגו שני גורמים שתרמו להתפשטות הנצרות על פי המקורות לעיל. מהו, לדעתכם, הגורם המרכזי יותר? הסבירו מדוע.
 - ב. על פי מה שלמדתם בפרק, הציגו גורם נוסף שהביא להתפשטות הנצרות.
2. קראו את המקורות שהובאו בשאלה 2 לעיל וענו על השאלות:
- א. על פי המקורות, הדת הנוצרית התפשטה בעקבות מספר גורמים שונים.
 - סמנו את הגורמים השונים לפי ההוראות להלן:
 - סמנו בצבע אדום את הגורם הקשור לתחום התחבורה.
 - סמנו בצבע צהוב את הגורם הקשור לחופש הביטוי.
 - סמנו בצבע ירוק את הגורם הקשור לתחום החברתי.
 - סמנו בצבע כחול את הגורם הקשור לתחום הדתי.
 - ב. מהו, לדעתכם, הגורם המשמעותי ביותר? הסבירו מדוע.

"הללו [תושבי אירופה] חרדו קודם כל לצורכי קיומם המידיים, ומשנשבר מטה לחמם בגל רעידות אדמה, או, כפי שנראה להלן, בפלישת בארבארים, בקשו לעצמם מפלט ומשען בחסדי הגורם החזק ביותר, שיכול היה להעניקם – הכנסייה.. בארגונה היעיל עלתה הכנסייה בהרבה על המנגנון _האדמיניסטרטיווי [המנהלי] הקיסרי המגושם והמושחת, והיא יכלה להושיט סיוע מידי בפעולות צדקה ושיקום".

(שטרן מ', ספראי ש', צפריר י', ברס צ' (1982). היסטוריה מדינית, חברתית ותרבותית, יד יצחק בן צבי ירושלים, כרך א, עמוד 237)

שאלות:

- א. על פי הקטע, מה הקשר בין פלישות השבטים לאימפריה הרומית (עליהן למדתם בפרק הקודם) לבין התפשטות הנצרות?
- ב. על פי הקטע, מהו הגורם להתפשטות הנצרות באימפריה הרומית? לאיזה תחום הוא קשור? (תוכלו להיעזר במה שסימנתם בשאלה 2)
4. לפניכם קטע שנכתב ע"י הרב בוצ'קו העוסק באחד ההבדלים המהותיים בין היהדות לנצרות. קראו את הקטע וענו על השאלות:

"לכל אדם יש חולשות, לכל אדם יש יצרים ותאוות, כל אדם חוטא לפעמים ומאכזב את עצמו. כיצד אדם שחטא יתמודד עם העבירה שעשה? הרי המצפון מייסר אותו על כך. יש לו שאיפות גבוהות לעלות ולהיות אדם יותר טוב, קרוב יותר לא-לוהים, והנה הוא בגד בעצמו ובא-לוהיו ועשה מעשה שלא יעשה, כיצד יוכל להשלים עם מה שעשה? כיצד יוכל האדם לחיות את כל חייו בפער הגדול בין השאיפות הגבוהות שלו לבין המציאות? היהדות דורשת מן האדם להתמודד, ומי שחטא עליו לעשות תשובה שלמה ורק אז יתכפר לו. עליו לשפר את מעשיו ולשנות את דרכיו, ולהמשיך ולהתאמץ בתורה ובמצוות ובתפילה עד שיזכה לשוב ולהתקרב אל הקב"ה. אין ביהדות קיצורי דרך אלא דרישה לעבודה קשה ותמידית. אין התחשבות אם האדם עבר חוויות קשות, אם חי חיים קשים, עליו לעבוד על עצמו ולשנות את דרכיו, בלי הנחות!

עבור הנוצרי, לעומת זאת, העניין פשוט מאוד. על ידי אמונה באותו האיש [ישו] זוכה האדם להינצל, ובכך הוא מזדכך וזוכה לקיצור דרך לגן-עדן. א-לוהים אוהב את האדם ומבין אותו, הוא יודע שהוא חלש אופי, ויודע שתאוות הגוף מתגברות עליו והוא אינו מסוגל להתמודד איתן, לכן הוא מתקרב אליו ומוכן לסלוח לו, ובלבד שיאמין האדם באמונה הזאת. האדם לא נזקק לעשות מעשה מסוים כדי להתכפר, אלא רק להאמין באותו האיש ולהתחבר אליו.

היהדות, כאמור, אינה מקבלת זאת כלל וכלל, וגישתה היא ההיפך הגמור. בשום אופן לא מורידים את רף הדרישות מהאדם ולא מוותרים לו! אמנם יש להתייחס לאדם חלש ופגוע ברוך ובחמלה, ולדבר איתו בצורה רכה, אך אסור לוותר לו. הוא יקנה בעמל רב את מידותיו ומעלותיו, אך הוא יזכה בהן והן יהיו שלו בקניין גמור. אם נוותר לו הוא לעולם לא יצליח להתרומם ולהפוך לאדם טוב יותר. זוהי גם הגישה הנכונה בחינוך, זוהי גם הגישה הנכונה בלימוד תורה, זוהי הגישה הנכונה עם עובדים - "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת". לדרוש מעצמך, לדרוש מהחניך להתאמץ, לא לוותר, ורק על ידי כך תזכה לקצור את הפירות".

(הרב בוצ'קו ש' ד'. (2014). קולו של הכוזרי - כוזרי לכל, עץ חיים: כוכב יעקב עמודים 20-21)

שאלות:

- א. על פי היהדות, מה נדרש לעשות אדם שחטא על מנת שיתכפרו לו חטאיו?
- ב. על פי הנצרות, מה נדרש לעשות אדם שחטא על מנת שיתכפרו לו חטאיו?

✕ השוני העצום בין היהדות והנצרות לגבי הדרך בה יש לכפר על חטאים, נובעת מהבדל בסיסי ביניהן לגבי מהות האדם.

כיצד מתייחסת הנצרות לכוחותיו, יכולותיו ומידת אחריותו של האדם על מעשיו? כיצד מתייחסת לכך היהדות?

- ג. הרב בוצ'קו כותב: "הוא [אדם] יקנה בעמל רב את מידותיו ומעלותיו, אך הוא יזכה בהן והן יהיו שלו בקניין גמור. אם נותר לו הוא לעולם לא יצליח להתרומם ולהפוך לאדם טוב יותר".
- האם אתם מסכימים עם קביעה זו? הביאו דוגמא מחייכם על מנת לבסס את תשובתכם.